

Ana Tajder „Nepravredna ravnopravnost“

Na prvi pogled, Austrija je zemlja alfa-zena, žena koje žive ravnopravnost. Sve vrvi od mladih djevojaka gladih karijere i napredovanja, koje entuzijastično započinju poslovni put u velikim korporacijama, dizu kredite i kupuju stanove, putuju po svijetu i traže savrsene muskarce. A kad ih nadu, nastavljaju svoj put Amazonki i unatoc obitelji grade karijeru i sve savrseno balansiraju. Austrijski zenski casopisi ih obozavaju: Woman svaki tjedan veliki dio posvecuje zenama sa karijerom, Brigitte je u ozujuku objavila veliku studiju pod nazivom „Zene na odskoku“, a Spiegel je u travnju objavio poseban broj posvecen zenama pod imenom „Jaki spol“. Zene su u Austriji dobile za sto su se borile. Na prvi pogled. A na drugi?

Knjiga Sybille Hamann i Eve Linsinger „Bijela knjiga zene. Crna knjiga muskarci“ pokusala je austrijskoj javnosti otvoriti oci za drugi pogled. Njih dvije usudile su se vrisnuti: sve je to laz! Zene u Austriji jesu ravnopravne ali samo do jedne određene granice. Kada ju dosegnu, lupe s glavom i - ili ostanu osamucene na mjestu ili se vrte nekoliko koraka unazad. Gdje se skriva paradoks situacije žena u naprednoj zapadno evropskoj zemlji poput Austrije?

Nekada se vjerovalo da skolovanje djevojaka predstavlja ulazak u moderno drustvo, kljuc za ravnopravnu podjelu resursa, bolje planiranje familije, vise zdravlja i blagostanja. Vjerovalo se da ce, kada djevojke dobe mogucnost za isto skolovanje kao djecaci, ravnopravnost doci sama po sebi. U meduvremenu muski skolarci tapsu za svojim zenskim su-skolarkama. Djevojke cesce maturiraju (56% maturanata je zensko) i to sa boljim ocjenama, ima ih vise na upisima na fakultete, trebaju manje semestara, bolje prolaze na ispitima.

Osim toga, ne moze se reci da Austrija nije obavila svoj dio administrativne zadace: tu postoje zenska parkirna mjesta, zenske titlue, zenske katedre na fakultetima, burzovni portfoliji posebno skrojeni za zene, organizacije za promociju žena u tehnicke profesije. Unatoc svemu, EU komisija iskazala je veliko razocaranje sa zenskom situacijom u Austriji: suprotno od evropskog trenda, razlika između primanja žena i muskaraca ovdje sve vise raste. Zene za isti posao zaraduju 20% manje od muskaraca. U isto vrijeme pada postotak žena na visokim pozicijama, na kojima je trenutno 28% žena.

Kako je to moguće? Dali je zenama u Austriji previse obecano? Dali ih se prevarilo? Ili se ravnopravnost ne doseže znanjem i doprinosom?

Prica pocinje sa vjecnim pitanjem „Sto zelis postati kada odrastes?“ Djecaci sanjaju o „kapetanu svemirskog broda“ a djevojke o „balerini ili princezi“. Kasnije se te zelje pretvaraju u odabir profesije: djecaci krecu za auto mehanicaru, elektricaru, masinotehnicaru. Djevojke za prodavacice, frizerke, apotekarke, sekretarice. Prevara je u tome da su dominantno muska zanimanja uvijek ona koja su bolje placena. Na zalost, pokazalo se da se rijesenje ne krije u osvajanju „muskih“ profesija: nekada su sekretar ili ucitelj bile vrlo uvazene i dobro placene profesije. Cim su ih krajem 19. stoljeca preuzele zene, spustio se ne samo njihov „image“ nego i place. „Kako je moguće“, pitaju se autorice knjige „da je servisiranje auta vazniji i bolje placen posao od cuvanja djece?“

Kod kuće je isto sve po starom. Unatoc zaposlenju, kucanski poslovi i briga za djecu ostali su na zenskim ledima. Razlika između spolova je drasticna: zene rade sveukupno 45,2 sata, muskarci 35,1. Kod žena 2/3 odlazi na kucanske poslove i brigu za djecu (dakle neplaceni poslovi), kod muskaraca 1/5. Istrazivanja su cak pokazala regresiju: dok su u 1991 za 55% mladih muskaraca kuhale zene, 2001 broj se popeo na 72%. Jedna evropska studija pokazala je da zene istu kolicinu vremena provode sa svojom malom djetecom, bez obzira dali su

zaposlene. Sto znaci da se zene radije odricu sna ili hobija nego vremena provedenog sa vlastitom djecom.

Imati zaposlenje sa punim radnim vremenom u Austriji u zadnjih se nekoliko godina pretvorilo u: ne-imati privatni zivot. Postalo je nepisano pravilo da je za napredovanje potrebno sve duze sjediti u uredu: svaki sesti zaposleni u Austriji provodi vise od 45 sata tjedno na poslu. Muskarci u uredu tjedno provode prosjecno 4 sata vise nego sto su obavezani.

Na zalost, okolina nista ne poduzima kako bi se zenama olaksalo to mukotrпно balansiranje poslovnih i privatnih obaveza. Mjesta u vrticima ima premalo i vrlo su skupa. Cjelodnevnne skole u Austriji ne postoje, pa je trenutno 40% zaposlenih zena primorano obavljati poslove sa pola radnog vremena. To su samo nesigurni i nisko placeni poslovi bez mogucnosti napretka, poput samoposluzivanja ili call centra. Sto znaci da za visokokvalificirane zene ne predstavljaju alternativu, te da su one primorane birati izmedu karijere i obitelji.

Za zene koje ipak obitelj uspiju izbalansirati sa 45 sati tjedno provedenih u uredu, jos uvijek postoji vjecni problem „staklenog stropa“. U Austiji se na najvisim pozicijama u gospodarstvu nalazi samo 6% zena, a one zaraduju 27% manje od svojih muskih kolega. Vise studija je potvrdilo: sto se zene vise popnu po hijerarhiskoj ljestvici, to imaju manje volje za daljnje napredovanje. Samo 24% zena u najvisoj managerskoj etazi zeli daljnje napredovanje, dok ih se 57% opredjeljuje protiv daljneg napredovanja.

Becki ekonimista Michael Mayer, profesor na beckom ekonomskom fakultetu proveo je dugogodisnju studiju u kojoj je medu apsolventima ekonomije na beckom fakultetu spojio 50 blizanackih parova: muskarce i zene istih godina, bez dijece, sa istim skolovanjem, istom ambicijom, te slicnim stilom komuniciranja i vodenja. Na pocetku karijere za te je parove sve teklo identicno, poceli su sa istim placama i na istim nivoima. Ali nakon cetri, pet godina, poceo se razvijati raskol: muskarci cu cesce bili slani na skolovanja, dobivali su unapredenja i sve vece odjele. Nakon 10 godina, zene su zaradile €70.000 manje od svojih muskih blizanaca. Jedina razlika nalazila se - u spolu.

Razlog za te probleme u napredovanju zena nalazi se u zacaranom krugu postojecih struktura: sef je jos uvijek musko, kolege su muskarci, klienti i poslovni partneri su muskarci. A u njima je podsvjesna „homofilija“ usidrena cvrsce nego ikada – nadređeni preferiraju one koji njima slice, nose slicna odjela, imaju iste hobije, idu u isti golf klub. Vjeruju da ce bas ta osoba, s kojom se lako mogu identificirati, biti lojalna. Taj mehanizam muskog preferiranja muskaraca podupire i cinjenica da je samo 40% pozicija raspisano, ostale – najcesce bas one najbolje – se dobivaju neformalnim putem.

Tuzni zakljucak je da se u Austriji profesionalni napredak za zene manje isplati nego za muskarce. Muskarci rade isto sto su uvijek radili, dok zene rade isto sto su uvijek radile, plus ono sto rade muskarci. Uz to, one moraju vise pridonjeti, vise se boriti, a u isto vrijeme pomiriti se cinjenicom da zaraduju manje. Tu lezi razlog zasto zene u Austriji na zalost odustaju – ne jer su manje sposobne ili manje ambiciozne nego jer su pragmaticne i racionalne. Kada vide da se nema smisla boriti, one prekidaju bitku.

Najveci gubitnik u toj nezdravoj situaciji je samo drustvo. Europska komisija 1994 izjavila je da je „iz demografskog razvoja vidljivo da je potencijal visoko skolovanih zena najveći, i dosad nedovoljno iskoristeni, potencijal inovacija i kvalifikacija, te da ga treba bolje iskoristiti i razviti.“ Austrijsko drustvo se, radi svojih zastarjelih stavova, okorjelih vrijednosti i muske

raspodjele moci odrice tog potencijala. A stime i mogucnosti razvijanja boljeg novog svijeta. Jer kako danas svjedocimo, ovaj muski ne funkcioniira bas najbolje.